

Seleucia

Sayı VI -2016

Olba Kazısı Serisi

Seleucia VI

Olba Kazısı Serisi

Olba Kazısı Serisi
Seleucia VI

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, giriş sayfalarında belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, 7. sayfada belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayımına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Murat Özyıldırım
Tuna Akçay

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Salim Aydın
Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbay
Prof. Dr. Aygül Süel
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Sedef Çokay-Kepece
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Hacer Sibel Ünal
Doç. Dr. Mehmet Fatih Yavuz
Yrd. Doç. Dr. Figen Çevirici-Coşkun
Yrd. Doç. Dr. Merih Ereke
Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan
Yrd. Doç. Dr. Fikret Özbay
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Murat Özgen
Yrd. Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Öğr. Gör. Dr. Tuna Akçay
Dr. Vujadin Ivanisevic

Seleucia
Olba Kazısı Serisi VI
Sayı: 6

ISSN: 2148-4120

Kapak Tasarım

Tuna Akçay

Yazışma Adresi

Okt. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33343,
Mersin - Türkiye
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E – posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Adres

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 12/A
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02
www.homerbooks.com
e-mail: homer@homerbooks.com

Baskı

Altan Basım San ve Tic. Ltd. Şti.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Sitesi No: 222
Bağcılar/İstanbul
Sertifika No: 11968

Dağıtım

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 12/A
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02

Seleucia | Sayı 6 | Mayıs 2016

The Question of Romanization – To Be or not To Be (Roman): An Introductory Study

Romalılaşma Sorunu - (Roma) Olmak ya da Olmamak: Bir Ön Değerlendirme

Fikret K. Yegül

11

Olba'da Kremasyon

Cremation Burials in Olba

Tuna Akçay

21

Yelten Asklepiosu

Asclepius of Yelten

Ünal Demirer - Ahmet Yaraş

45

Olba 2015 Kazılarında Yeni Bir Buluntu:

Roma Mozaïği

A New Discovery from Olba Excavations: The Roman Mosaic

Emel Erten

61

Edirne Müzesi'nden Figürlü Madalyona

Sahip Cam Kulp

Glass Handle with Figured Medallion from

Edirne Museum

Emre Taştemür

93

Olba: Tapınak Devletinden Şehir

Devletine

Olba; From Priest State to City State

Mustafa H. Sayar

107

Olba'da Yahudi Varlığının Kanıtı: Menorah

Kabartmalı Sunak

Evidence of Jewish Presence in Olba: Altar with

Carved Menorah

Murat Özyıldırım

119

Olba Kazısında Ele Geçen Erken Bizans Dönemine Ait Bir Tılsım

An Amulet of Early Byzantine Period from Olba Excavations

Gülgün Köroğlu

137

Kuva-yi Milliye Müzesi'nde Yer Alan

Artuklu Beyliği'ne Ait Figür Tasvirli

Sikkeler

Figural Coins of the Artuqids from Kuva-yi

Milliye Museum/Balıkesir

Ceren Ünal - Betül Teoman

161

Olba Manastırı 2015 Yılı Kazıları

ve Kuzey Kilisesi'ndeki Çalışmaların

Değerlendirilmesi

2015 Excavations at Olba Monastery and the Evaluation of the Fieldwork at the North Church

Murat Özyıldırım

181

Olba Manastırı'nda İşlik Kazısı ve

Sonuçların Değerlendirilmesi

The Excavations at the Workshop in Olba

Monastery and its Results

Yavuz Yeğin

203

Kurul Kalesi (Ordu) VI. Mithradates

Dönemi Yerleşimi Üzerine Ön

Değerlendirmeler

Kurul Castle (Ordu) Preliminary Assessment on

the Mithradates VI Period Settlement

S. Yücel Şenyurt - Atakan Akçay

221

Klazomenai Buluntusu Pişmiş Toprak

“Oturan Kadın” Figürinlerine İlişkin

Düşünceler

Considerations on the “Seated Woman” Terracotta

Figurines from Klazomenai

Aslıhan Özbay

249

Doğu Dağlık Cilicia Mezarları, Olba'dan
Yeni Mezar Tipleri ve Terminoloji
Önerileri
*Tombs in Eastern Rough Cilicia, New Burial
Types from Olba and Suggestions of Terminology*
Tuna Akçay - Burak Erdem
261

Ziyaret Tepe Kalesi ve Nekropolisi'nden
Küçük Arkeolojik Buluntular
*Small Archaeological Finds from Ziyaret Tepe
Castle and Necropolis*
Akın Bingöl
287

Kars-Anı'de Tespit Edilen Savunma
Sistemleri Üzerine Öneriler
*Suggestions on Defense Systems Identified in
Anı, Kars*
Ayhan Yardımcıel
301

Cıngırt Kayası Erken Bizans Dönemi Cam
Buluntuları
*Early Byzantine Glass Findings from Cıngırt
Kayası*
Ayşe Fatma Erol - Deniz Tamer
319

Mersin Deniz Müzesi'nden Osmanlı
Çeşmesine Ait Taş Tekne
*Ottoman Stone Basin from the Naval Museum
of Mersin*
Candan Ülkü
361

Mersin Olba Antik Kenti - Zooarkeoloji
Çalışmaları
Zooarchaeological Research in Mersin Olba
Okşan Başoğlu
381

Olba Tuğla Örneği: Arkeolojik ve
Arkeometrik Yaklaşım
*Olba Brick Samples: Archaeological and
Archaeometric Approaches*
Murat Özyıldırım - Ali Akın Akyol
395

Olba Kazısı Seramik Buluntuları
Arkeometrik Analizleri
*Archaeometric Analysis of Ceramic Finds from
Olba Excavations*
Ali Akın Akyol - Mahmut Aydın
413

Kitap Tanıtımı Book Review

İnanca Yolculuk Mersin
Ahmet Emirhan Bulut
433

Arkeolojik Veriler Işığında Türkiye'nin En
Eski Kültürleri
Yavuz Yeğin
439

Geçmişten Günümüze Bir Geçit Zeugma
Emel Erten
443

Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri
Murat Özyıldırım
447

Milas Yazıtları Rehberi
Hüseyin Üreten
451

PRAEFATIO

Seleucia dergisinin altıncı sayısını (2016) sizlere sunmaktan gurur duyuyoruz. Her geçen gün dergimize gösterilen ilginin artışından dolayı teşekkürlerimizi sunarız.

Olba kazılarını 2015 dönemi çalışmaları bizim için heyecanlı geçti. Sezonun ödülü hiç beklemediğimiz bir yerde ve hiç beklemediğimiz bir anda ortaya çıktı. Bu, manastır kazıları sırasında açığa çıkartılan ve daha erken tarihli bir Roma yapısına ait olan Roma mozağıydı. Önce genç bir hanım görünümüyle Tryphe (lüksün personifikasyonu), sonra genç adam Bios (yaşamın personifikasyonu), son olarak da ilk banyoyu temsil eden bir diğer genç hanım görüldü. Onları biri lir, ikincisi çifte aulos çalan, üçüncüsü de kavalıklarda köpeğiyle koşan eroslar izlediler. Bu mozaik taban Olba'da Severuslar Dönemi'nde yaşanan lüks yaşamı yansıtmaktaydı.

Mozaik taban ile ilgili olarak yapılan değerlendirme ile birlikte Olba kazılarında elde edilen yeni bulguların yer aldığı çalışmalar ve diğer birçok değerli makale bu sayıda yer almaktadır. Meslektaşlarımıza çalışmalarını bizimle paylaşmaktan çekinmedikleri için şükran borçluyuz. Ayrıca, Homer Kitabevi'nin sahibi Ayşen Boylu'ya ve *Seleucia*'yı yayına hazırlayan Sinan Turan'a da teşekkürlerimizi sunarız.

Editörler:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

PREFACE

We are proud to present the sixth issue (2016) of *Seleucia* and wish to express our gratitude for the growing interest to our journal.

The 2015 season of Olba excavations was an exciting one. We were awarded with a spectacular find at a very unexpected location and at a very unexpected moment. That was a Roman mosaic pavement belonging to an earlier Roman building discovered during the excavations at the monastery. First appeared Tryphe (as a young lady, personification of luxury), later Bios (as a young man, personification of life) came along. The third figure was the personification of the "first bath" represented by another young lady. They all were followed by erotes, one with a lyre, the other playing double aulos, third running with a dog. The mosaic pavement was a reflection of sumptuous life at Olba during the reign of Severans.

The evaluation of the mosaic pavement along with other recent discoveries from Olba excavations as well as many valuable studies on various topics will be presented in this issue. We appreciate our colleagues for not hesitating to share their works with us. Finally, Ayşen Boylu, owner of Homer Books and Sinan Turan who prepared *Seleucia* for publication deserve special thanks from us.

Editors:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. *Seleucia*, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayınlır.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto, baş harfleri büyük harf, metin 10 punto, dipnot ve kaynakça 9 punto ile yazılmalıdır. Çalışmada ara başlık varsa, bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında 9 punto olarak ve en az iki yüz sözcük ile yazılmalıdır. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır.
Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. *Seleucia* features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the name of the article, should be of size 9 points and the minimum word count is 200 words. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows:
Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given.

Mersin Deniz Müzesi'nden Osmanlı Çeşmesine Ait Taş Tekne

Candan Ülkü*

Öz

Mersin Deniz Müzesi'nde sergilenen taş tekne (Env.No. AA0271) bu makalenin konusunu oluşturmaktadır. Daha önce İstanbul Deniz Müzesi koleksiyonunda bulunan söz konusu eser, 2013 yılında Mersin Deniz Müzesi'ne getirilmiştir. Çeşme kelimesinin Farsça'da "göz" anlamındaki "çeşm" den geldiği umumiyetle kabul edilir. Su çıkan kaynak, pınar ve gözlere "çeşm" denilmesi, bunların akıtıldığı küçük yapılara çeşme adının verilmesine sebep olmuştur. Su mimarisi içerisinde yer alan çeşmeler, Anadolu'da bir yapı bünyesinin bir ögesi ya da tek başına bir mimari unsur olarak inşa edilmiştir. Bunlar pek çok şekilde karşımıza çıkmaktadır: Duvar çeşmeleri, köşe çeşmeleri, meydan çeşmeleri, sebillerle birlikte tasarlanan çeşmeler, namazgâh çeşmeleri, oda çeşmeleri, sütun çeşmeler ve selsebillerdir. Anadolu Türk mimarisinde yüzyıllara göre yapı malzemesi, biçim ve üslup açısından değişimler gösteren çeşmelerin ana şemasını, suyun depo edildiği, hazne, üzerinde daima akan (salma) veya kesilebilen (burma) muslukların yer aldığı musluk taşı-ayna taşı, musluk-ayna taşı üzerinde çeşmeyi yaptıran baninin adı, bazen dini içerikli yazı ve çeşmenin yapılış tarihinin belirtildiği kitabe, musluktan akan suların toplanıp aktığı tekne/yalak/kurnadan oluşmaktadır. Çeşmelerin karakteristik özellikleri, yüzyıllara göre değişen mimari gelişmeler ile bani/sanatçı istek ve beğenilerine göre değişim göstermişlerdir. Batılı mimari bezeme öğeleriyle de bezenen çeşmeler, Osmanlı mimarlık tarihinde, önemli bir yapı tipini oluşturmuşlardır. Meydan, mahalle ve menzil çeşmeleri son yıllarda önem verilen araştırma konuları arasında yer almaktadır. Bu makale bağlamında, taş teknenin biçimsel özellikleri,

* Prof. Dr. Candan Ülkü, Mersin Üniversitesi, Fen – Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü Çiftlikköy Kampüsü 33343 – Mersin. E – posta: candan.ulku@gmail.com.

bezemeleri, işlevi ve biçimlenmesi ile ilgili konular ele alınacaktır. Benzer örneklerle karşılaştırmalar yapılacaktır.

Anahtar Sözcük: Mersin Deniz Müzesi, taş tekne, Osmanlı çeşmeleri, çeşme, bezeme, yazıt.

Ottoman Stone Basin From The Naval Museum Of Mersin

Abstract

This article is on a stone basin which is on display The Naval Museum in Mersin (Inv.No. AA0271). The stone basin which was previously at the collection at Istanbul Naval Museum was brought to the Mersin Naval Museum in 2013. It is largely acceptable that the Turkish word of “çeşme”, meaning “fountain”, was derived from the Persian word “çeşm” which means “eye”. To refer to the wells, fountains and springs as “çeşm” where the water comes up, resulted in naming these small structures as “çeşme” where the water flows in. In Ottoman hydraulic architecture, the fountains were constructed either as a component of a building complex or as an architectural element of its own in Anatolia. They appear in many forms such as wall fountains, corner fountains, public square fountains, fountains that are designed as part of sabils (public fountain kiosks), fountains that are located in the open-air prayer places (namazgâh), chamber fountains, column fountains and salsabils (ornamental cascade fountains). In the architecture of Turkish Anatolia the main scheme of the fountains which represent variations forms in terms of their construction materials, design and style over the centuries. Many consisted of a reservoir where the water was stored, a spout slab, in which the faucet was fitted. The faucets appear in two types; one provides the continuous flow of water and the other which the water could be turned off and on. The fountains usually have an inscription either bearing the name of the founder or religious scripts as well as date the fountain. The function of the basin was to collect the water. The characteristics of the fountains varied according to the architectural developments over the centuries and the personal taste of the founder and/or artisan. The fountains which were adorned with western decorative elements represent a significant architectural type within the history of Ottoman architecture. The fountains at the public squares, quarters or halting places of Ottoman settlements have recently been the subject of significant research. Within context of this article, stylistic characteristics, decoration, design and function the stone basin will be handled, as well as its comparison to parallel examples.

Keywords: Mersin Naval Museum, stone basin, Ottoman fountains, fountain, adornment, inscription.

Giriş

Türkiye’de askeri müzeler, Türk Silahlı Kuvvetlerinin tarihini dönemlere göre yansıtan, ilgili Kanun ve Yönetmelikler kapsamındaki her türlü korunması gerekli askeri kültür varlığını bünyesinde bulunduran ve uluslararası niteliğe sahip müzeler olarak “birinci” ve Türk Silahlı Kuvvetleri ile Millî Savunma Bakanlığı bünyesindeki kurum ve birliklerde kurulmuş ve yalnızca kendi konuları ile ilgili, eğitim amacına yönelik, dar kapsamlı müzeler “ikinci” sınıf askeri müzeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır¹. Mersin Deniz Müzesi, birinci sınıf müzeler arasında yer almaktadır.

2009 yılında inşaatına başlanan Mersin Deniz Müzesi, İstanbul, Çanakkale ve İskenderun’dakilerin ardından, ülkemizin dördüncü deniz müzesi olarak 14 Temmuz 2011 tarihinde hizmete açılmıştır (Lev. 1)². Üç bloktan oluşan müze binasında çeşitli sergi alanları ve atölyeler bulunmaktadır: Deniz tarihimizle ilgili eser ve objelerin sergilendiği Barbaros Ana Sergi Salonu, Preveze Deniz Zaferi, Mahmudiye Kalyonu ve Kırım Harbi, Nusret Mayın Gemisi, Şanlı Yavuz ve Alemdar gemileri ile Cumhuriyet Donanması’nın anlatıldığı interaktif Nusret Salonu, sanat galerisi olarak hizmet veren Şehit Teğmen Caner Gönyeli Salonu, geçici sergi salonu olarak kullanılan Ertuğrul Salonu, maket atölyesi olarak hizmet veren Dumlupınar Salonu; resim atölyesi olarak hizmet veren Hamidiye Salonu, çocuklar ve deniz izcilerine denizcilik konularında eğitimlerin verileceği Cezayirli Gazi Hasan Paşa Salonu, Deniz kuvvetleri ve diğer deniz konularına ilişkin kitap ve belgelerin yer aldığı Pirireis Kütüphanesi ve müze binasının doğu cephesinde çeşitli objeler ile düzenlenmiş bulunan bir de Açık Sergi Alanı bulunmaktadır³.

Bu makale bağlamında, Mersin Deniz Müzesi koleksiyonunda bulunan taş teknenin⁴ biçimsel özellikleri, bezemeleri, işlevi, biçimlenmesi

1 30.09.1984 tarihli ve 18531 Resmî Gazete’de yayımlanan “Askerî Müzeler Yönetmeliği”, 35. ve 36. Maddeler: <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14427/askeri-muzeler-yonetmeliği.html>.

2 Türkiye’de altı deniz müzesi bulunmaktadır. Bunlar Deniz Müzesi Komutanlığı (İstanbul Deniz Müzesi), Çanakkale Deniz Müzesi Komutanlığı, İzmir Müze Gemiler Müdürlüğü, Kocaeli Müze Gemiler Müdürlüğü, İskenderun Deniz Müzesi ve Kültür Sitesi Müdürlüğü, Mersin Deniz Müzesi Komutanlığı’dır <http://www.denizmuzeleri.tsk.tr/>.

3 Kazankaya Aras 2012, 113-117.

4 Bu makaleyi hazırlamam için gerekli izni veren Deniz Kurmay Binbaşı Hızır İlyas GÜRSOY’a

ve tarihlenmesiyle ilgili konular ele alınacak ve benzer örneklerle karşılaştırmalar yapılacaktır.

Su, gerek hayatın vazgeçilmez unsuru olması gerekse değişik halleriyle (yağmur, ırmak, gözyaşı vb) insanın çevresini kuşatmasından dolayı mimariden resme, şiiirden mûsikiye sanatın hemen bütün dallarında önemli bir öge olarak yer alır⁵.

Çeşme⁶ kelimesinin Farsçada “göz” anlamındaki “çeşm”den geldiği umumiyetle kabul edilir. Su çıkan kaynak, pınar ve gözlere “çeşm” denilmesi, bunların akıtıldığı küçük yapılara çeşme adının verilmesine sebep olmuştur⁷.

Su mimarisi içerisinde yer alan çeşmeler, Anadolu’da Türk-İslam döneminde, bir yapı bünyesinin bir ögesi ya da tek başına bir mimari unsur olarak inşa edilmiştir. Bunlar pek çok şekilde karşımıza çıkmaktadır: Duvar çeşmeleri, köşe çeşmeleri, meydan çeşmeleri, sebillerle birlikte tasarlanan çeşmeler, namazgâh çeşmeleri, oda çeşmeleri, sütun çeşmeler ve selsebillerdir.

Anadolu Türk mimarisinde yüzyıllara göre yapı malzemesi, biçim ve üslup açısından değişimler gösteren çeşmelerin ana şemasını, suyun depo edildiği, hazne, üzerinde daima akan (salma) veya kesilebilen (burma) muslukların yer aldığı musluk taşı-ayna taşı, musluk-ayna taşı üzerinde çeşmeyi yaptıran baninin adı, bazen dini içerikli yazı ve çeşmenin yapı-ış tarihinin belirtildiği kitabe, musluktan akan suların toplanıp aktığı tekne/yalak/kurnadan oluşmaktadır⁸.

Barışta, bu çeşme türlerinin yanında, “İstanbul’daki su yapıları arasında ya da yapıyla bağlantılı olan çeşmelerden farklı olarak tasarlanmış taşınabilir nitelikte bir grup çeşme bulunmaktadır” demektedir⁹. Bu makalede ele alınan taş tekne, bir yapıya bağlı olmayan ve Barışta tarafından oluşturulan “taşınabilir çeşmeler grubu” içinde yer almaktadır.

Çeşmeler mimaride yüzyıllar boyunca kaydedilen gelişmelerle biçim ve dekorasyon farklılıklarına uğramış; aynı zamanda bani/sanatçı istek

(T.C. Deniz Kuvvetleri Akdeniz Bölge Komutanlığı Kurmay Başkan V.), onun şahsında Mersin Deniz Müzesi çalışanlarına ve fotoğraflar için MEÜ Sanat Tarihi Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Şener YILDIRIM ile İhsan BIÇAKCI’ya teşekkür ederim.

5 Pala 2009, 442.

6 Arseven 1950, 339-340; Aytöre 1962, 45-49; Eyice 1993, 277; Ödekan 1992, 281-297; Ödekan 1997, 396-97; Sözen ve Tanyeli 2011, 75.

7 Eyice 1993, 277.

8 Acar 2013, 2.

9 Barışta 2011, 60.

ve beğenilerine göre de biçimlenmiştir. Bu bakımdan farklı görünüm ve özelliklere sahip çeşmeler inşa edilmiştir. Örneğin, Batılılaşma ile birlikte gelen değişim, Batılı mimari bezeme öğeleriyle de bezenen çeşmeleri de beraberinde getirmiş, Osmanlı mimarlık tarihinde, önemli bir yapı tipini oluşturmuşlardır¹⁰. Yine Osmanlı kent dokusunun bir unsurunu oluşturan meydan, mahalle ve menzil çeşmeleri de son yıllarda önem verilen araştırma konuları arasında yer almaktadır.

1. Taş Tekne

Bugün, Mersin Deniz Müzesi'nde sergilenen taş tekne (Env.No. AA0271) (Lev. 2) daha önce İstanbul Deniz Müzesi koleksiyonunda bulunmaktaydı.

Taş tekne beyaz Marmara mermeri (Proconessos – Marmara Adası mermeri) kullanılmıştır¹¹. Tek parça mermerden oyulmuştur.

Dikdörtgen prizması şeklindeki taş tekne, tabandan ağza doğru giderek genişlemektedir. Ölçüleri şöyledir: Taban uzun kenarlarda 98 cm, kısa kenarlarda 61,5 cm'dir. Ağızdaysa uzun kenarlar 105, kısa kenarlar 62,5 cm'dir. Dışarıdan yüksekliği 49 cm, iç derinliği 45,5 cm ve ağız kısmında et kalınlığı ise 6 cm'dir.

Sergilenme durumuna göre ön yüz kendi içinde her biri diğerinden ince bir profilli çerçeveye ayrılan üç panoya sahiptir. Ön yüzün her iki yanındaki panolar çerçeve profili kum saati başlıklar taşımaktadır. Yanlardaki panolardan (28,5 cm) daha geniş olan ortadaki pano (37 cm) da kendi içinde ikiye ayrılmıştır.

Üst kısımda kartuş içinde bir beyit yer almaktadır. İki satırlık beyitte “Kevsere teşbih iderdim lezzetin-olsa şürebünde mizac-ı zencebil” yazılıdır¹². “Eğer içiminde zencefil tadı olsaydı, onun lezzetini Kevsere benzetmek mümkündü” anlamı çıkmaktadır (Lev. 3).

Alttaki kare panoda dörtgen bir çerçeve içine alınmış, dilimli, sağır bir kemer içine iki selvi motifi yerleştirilmiştir. Aralarında göbeği rozet çiçeğinden gelişen ve iki dilimli yaprak sırasıyla oluşturulmuş bir rozet bulunan selvi motiflerinin gövdeleri zikzak¹³ biçiminde taranmış ve içe doğru kıvrık olarak tasarlanmıştır. Rozetin altında ve selvilerin ortasında musluk lülesi için açılmış (ve sonradan kapatılmış) bir delik

10 Acar 2013, 2.

11 Envanter kaydında ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır.

12 Yazıtın okunması için İstanbul Türbeler Müdürlüğü'nden Ahmet Eynallı'ya ve Öğr. Gör. Ali Gerengi'ye teşekkür ederim.

13 Barişta 1991, 13: bezemeyi “çavuş nişanı” olarak tanımlamaktadır.

bulunmaktaydı. Kemer alınlıklarında ise, beşer yapraklı küçük rozetler ve yapraklar bulunmaktadır.

Yanlarda yer alan panolarda ise çok dilimli basık birer kemer altında şiş karınlı ve uzun boyunlu birer vazoda içinde yerleştirilmiş çiçek düzenlemesi yer almaktadır. Ortada, iki tarafında cepheden verilmiş iki gül arasında açılmış bir gül, iki tarafta aşağıya doğru sarkan birer gül ve gonca güller ile iki nergis ve üç karanfilin bir vazoda içine oturtulmasıyla oluşturulmuştur. Vazolar altta derince bir kaba oturmuştur.

Teknenin iki yan yüzü de, üçerli panolara ayrılması bakımından ön yüze benzer bir düzenleme göstermektedir. Her bir yüzde orta panoda ortada dilimli kemer içinde sekiz yapraklı bir rozet, kemer alınlıklarında beşer yapraklı rozetler ve yapraklar, rozetin altında da karşılıklı duran çiçekler dikkati çekmektedir. Panoların üstteki bölmelerinde ise, tabak içinde yer alan meyveler ve yaprakları görülmektedir. Yanlardaki panolarda ise dilimli kemer altında şiş karınlı ve uzun boyunlu vazoda yer alan çiçek düzenlemesi dikkati çekmektedir. Bu yüzlerdeki kabartmalar ön yüzdekine göre daha yüksek ve detaylıdır. Her bölüm profilli birer çerçevenme gösterir. Her iki yandaki profilli çerçevede kum saati biçiminde başlık ve ayakla sonlanmaktadır. Sol yandaki kırık olduğundan ayak kısmındaki görülemez. Ortadaki alanda karşılıklı duran çiçeklerin ortasındaki düzgün açılmış olan delik bulunmaktadır (Lev. 4).

Teknenin yan yüzlerinde, her iki tarafta aynı düzenleme görülürken, değişiklik yalnızca meyve tabağındaki meyvenin cinsiyiyle (şeftali ve armut) sınırlıdır. Her pano profilli bir çerçevenme göstermekte, her iki yandaki profilli çerçeve kum saati biçiminde başlık ve ayakla sonlanmaktadır. Ortadaki panoda karşılıklı duran çiçeklerin ortasındaki düzgün açılmış olan delik, burada bir musluk olduğunu göstermektedir. Ortadaki deliğin her iki tarafında tamir izleri ve sol yanda derin bir kırık dikkati çekmektedir (Lev. 5).

Teknenin arka yüzü (Lev. 6), ön yüze benzer kompozisyon gösterir. Yüzey yine üç panoya bölünmekte, ortada, ön yüzde olduğu gibi dilimli kemer altında on yapraklı rozet, alınlıklarda beşer yapraklı rozet ve yapraklar ve rozeti iki yandan çevreleyen servi ağaçları bulunmaktadır. Üstteki alanda ise iki kartuş içinde yazıt ve tarih bulunmaktadır. Sağdaki yazıtta “maşallah”, solda ise “sene 1146” (H.) okunmaktadır (Lev. 7). Yapım tarihinin M. 1733/1734 olduğu anlaşılmaktadır. Her iki yanda yer alan alanlarda ise, ayaklı bir kap içinden çıkan hurma ağacı ve çiçekli dallar görülmektedir. Her pano profilli bir çerçevenme gösterir. Her iki yandaki profilli çerçeve kum saati biçiminde başlık ve ayakla sonlan-

maktadır. Ortadaki alanda karşılıklı duran servi ağaçlarının ortasındaki düzgün açılmış olan delik, burada bir musluk olduğunu göstermektedir

Taş teknenin iç kısmı taraklanarak biçimlendirilmiş ve mermerin doğal dokusu açıkça seçilmektedir. Ön yüzün iç kısmında kazınmış 4333 sayısına ve iç kısımda da kapatılmış musluk yerlerinin ve hasar görmüş yerlerin tamir izine rastlanılır (Lev. 8). Latin rakamları yazılan bu sayının İstanbul Müzesi'ne ait bir işaretleme olduğu düşünülmektedir.

2. Değerlendirme

A. Biçim – İşlev Açısından

Bu makale bağlamında ele alınan taş tekne, Osmanlı çeşmelerinde görülen “musluklu tekneler”¹⁴ olarak nitelenen grup içinde yer almaktadır.

Barişta, bu grubu şöyle tanımlamaktadır: “Kör kemer gözü ile oluşturulmuş ayna taşı, ayna taşına açılmış bir lüle ve lüleye takılmış bir musluktan oluşan dikdörtgen biçimli bir hazne biçiminde bir su kabı (taş sandık)”¹⁵. Söz konusu tipteki teknelerin nasıl biçimlendikleri sorusunu ise şöyle yanıtlamaktadır: Kısa ve dar kaideli, şişkin gövdeli dar ağızlı bir küp veya dikdörtgen prizma gövdeli bir su kabı biçiminde tasarlanmışlardır; genellikle üstten doldurulurlar; üzerleri düz veya piramidal çatılı bir kapakla örtülürler. Bir kaide üzerine veya bir duvar nişine yerleştirilirler¹⁶. Bu tür çeşmelere biçimleriyle benzerlik gösteren şadırvanlar da vardır¹⁷. İstanbul’da yüzyıllar boyunca çeşmeler ile birlikte halkın su ihtiyacını karşılayan, “sebil” ya da “sebilhâne”ler ortaya çıkmıştır. Sebillerin erken örneklerinin, Selçuklular döneminde kullanılmış olduğu bilinmektedir. Bunlar, belirleyici nitelikleri olan bağımsız yapılar olmayıp, yalnızca musluklu bir tekne veya küpten ibarettir. İçlerinde iyi su bulunan bu su küpleri veya teknelerinin kirlenmelerinin ya da belki de kırılmalarının önüne geçmek için bir mekân içine alınmasıyla, “sebilhâne” denilen, sebil mimarisinin en erken örnekleri ortaya çıkmıştır¹⁸.

Mersin Deniz Müzesi’nde yer alan taş teknenin yüzlerinin ortasında yer alan dilimli kemerle betimlenen panolar birer ayna taşı olarak düşünülmüş ve buralara birer musluk takılmıştır. Dar kenarlarda da bu delikler

14 Barişta 2002, 243.

15 Barişta 2011, 60.

16 Barişta 2011, 60.

17 Barişta 2011, 60.

18 <http://abihayatsergisi.com/?portfolio=denem> [erişim tarihi: 24.11.2015]

görülebilmekte, uzun kenarlardan birinde ise kapatıldığı saptanmaktadır. Tamirat izlerinden, ön yüzde birden çok musluk takılmak üzere delik açıldığı izlenimi doğmaktadır. Mersin'deki taş tekne de yer alan kemer/rozet/servi ağaçlı düzenlenmeye benzer dilimli kemerler Küçük Ayasofya Camisi (6. yy / 1497) ve Edirne Selimiye Camisi'nin (H. 976 /M.1569) avlusundaki musluklu taş teknelerde de görülmektedir¹⁹.

İstanbul'da düzenlenen "Âb-ı Hayat: Geçmişten Günümüze İstanbul'da Su ve Su Kültürü Sergisi"nde yer alan benzer bir örnek (Türk ve İslam Eserleri Müzesi Envanter No: 269), bu tür taş teknelerin farklı tarihlerde yeniden kullanıldığını göstermektedir²⁰. Yeniden kullanım sırasında, çeşitli tamiratların ve eklerin yapıldığı açıkça görülebilmektedir (Lev. 9).

Taş teknelerin içinde depolanan suyu toz ve kirden koruyacak bir kapağı olması gerekmektedir. Mersin örneğinin üzerindeki kapak bugün kayıptır, dolayısıyla kapağın nasıl biçimlendiği bilinmemektedir. Barışta'nın yayımladığı kapaklı bir taş tekneye ait kapağın Mersin örneği için model olabileceği görüşümdedir²¹ (Lev. 10).

Taş teknelerin tarihsel gelişimine bakıldığında, aslında bugüne kadar çok fazla örneğin bilinmediği görülmektedir. Barışta, İstanbul'da bazı örnekleri yayınlarında tanıtmıştır²². Bunun yanında, Mimar Sinan tarafından inşa edilen Şehzade ve Süleymaniye Külliyesi'nde (16. yy.) bulunan örnekler²³ daha erken tarihli örneklerdir. Anadolu dışında, İspanya'da Endülüs Emevi Dönemi'ne tarihlenen bir örnek²⁴ (Lev. 11), taş teknelerin kullanımını tarih bakımından geriye götürmekte (11. yy.) ve coğrafi olarak da genişletmektedir. Çeşme yapılarında olduğu gibi taş teknelerde de musluk aynasının selvi ağaçlarıyla yapılan düzenlemeleri kompozisyonun oldukça eski bir geçmişi olduğu İspanya örneklerinden görülmektedir. 19. yy. tarihlenen ve üzerinde çift dilli yazıtı olan mermer su küpü, her ne kadar biçimsel özellikleri bakımından farklılık göstermekteyse de, işlevi ile taş teknelerin işleyişine benzerlik göstermekte ve bu prensipteki uygulamaların uzun süre devam ettiğini göstermektedir²⁵. (Lev. 12²⁶).

19 Barışta 2011.

20 http://abihayatsergisi.com/?page_id=2482 [erişim tarihi: 24.11.2015]

21 Barışta 1997, 30; Barışta 2002, 243.

22 Barışta 1997; Barışta 2002.

23 Aykutlu, 2014.

24 Olsen, 2004, 1- 25.

25 "Üzerinde, Rumca, Ermenice ve Osmanlıca "Â'lâ Kayışdağı suyu", 1868 yazılı mermer su küpü"; Adell Armatür Koleksiyonu: <http://abihayatsergisi.com/?portfolio=sularin-temizliginin-saglanması> [erişim tarihi: 24.11.2015].

26 http://abihayatsergisi.com/?page_id=2482&paged=2 [erişim tarihi: 24.11.2015].

B. Bezeme Açısından

Saner'e göre, "18. yüzyıl, Osmanlı mimarlığında geleneksel tasarım ilkelerinin sorgulandığı, ancak bütünüyle değişmediği bir yüzyıldır. 18. yüzyılın sonuna doğru Avrupa etkileri iyice güçlenir, ancak bu alandaki Batılı uygulamaların deneme niteliğinin ötesine geçebilmesi için 19. yüzyılı beklemek gerekmektedir"²⁷. Bu genel kural içinde Batı'dan gelen etkilerin giderek hissedilmesiyle 18. yüzyıl çeşme tasarımı da sırasıyla rokoko, barok ve neoklasik dönem etkileriyle biçimlenir²⁸.

Mersin'deki taş teknenin yapım tarihi üzerinden yazıttan da okunabildiği gibi H. 1146 /M. 1733/1734'dir. Aynı tarihte yapılmış olan ve Lale Devri özellikleri gösteren İstanbul Azapkapı Saliha Sultan Çeşmesi'nin bezemelerini bu başlık altında karşılaştırmak olasıdır²⁹. Lale Devri çeşme- sebil yüzey örneklerinde görüldüğü gibi klasik tezhip ile vazolar, çiçekler, buketler, meyve tabakları, meyve ağaçları, yarı stilize ve tam stilize olmuş çiçekler (güller, laleler) dikkat çekmektedir³⁰. Sevinçtav Kanlıçay'a göre, "1708-1740 yılları arasında İstanbul çeşmeleri, Lale Devri'nin etkisiyle ve o dönem Avrupa'da egemen olan rokoko akımın eğlenceli, samimi, özgür ve zarif ifadelerine koşut olarak natüralist, soyutlamacı, seçkinci bir bezeme dönemi geçirmiştir"³¹.

Çeşmelerin bezemesinde dikkati çeken natürmortlar konusunda, Çalışır, "Osmanlı natürmortlarında -ilk örneklerinden itibaren- geniş nesne yelpazesi içinde çiçek ve meyve ağırlıklı bir tercih ön plandadır" demektedir³². Lale Devri bezemelerine bakıldığında, tüm yüzeyin yuvarlak veya dilimli kemerli veya kemersiz kartuşlara ayrıldığı, içlerine meyve tabakları ve vazolarda çiçeklerin yerleştirildiği görülmektedir³³. Bu düzenleme Saner'in de belirttiği gibi Hint-Moğol mimarisinde "çinihane" olarak adlandırılan ve hem açık hem kapalı mekânlarda karşılaşılan işlevsel küçük nişlerin boya ile dekorasyona uygulanmasıdır³⁴.

Bu bezemelerde yer alan natürmortların nasıl anlamlandırılacağı konusunda iki farklı görüş vardır. Bunlardan birincisine göre, çeşme

27 Saner 1998, 1.

28 Ödekan 1992.

29 Çalışır 2008, 66.

30 Barışta, 2011.

31 Sevinçtav Kanlıçay 2010, 33.

32 Çalışır 2008, 66.

33 Çalışır 2008, 74.

34 Saner 1999, 35.

kompozisyonlarındaki natürmortlar bakanın imgesinde hayali bir bahçe kompozisyonu oluşturmaktadır. Bahçenin cennete benzetilmesi³⁵, tartışmasız bu çeşme kompozisyonlarına da yansımıştır, çeşmelerin kitabeleri de bu benzetmeyi yazılı anlamda desteklemektedir. Okçuoğlu'na göre, "İslam sanatları, simgeler ve eğretilmelerle örülü süsleme anlayışı bağlamında ele alındığında, bir yüzeyi kaplayan resmin yalnızca o yüzeyi süsleme amacıyla sınırlı kalmadığı, aynı zamanda dinsel - kültürel bir mesajı da iletmediği düşünülmalıdır"³⁶.

İkinci görüş ise 18. yüzyıl çeşmelerindeki natürmortları dünya nimetleri bağlamında değerlendirmektedir. Bu natürmort örneklerinin dinsel hiçbir anlam taşımadığı, nesnenin objektif görüntüsünün sadece kendisi olarak değer taşıdığı belirtilmektedir³⁷.

18. yüzyıl çeşmelerinin bezeme programının öğelerinin, ele aldığımız Mersin'deki taş tekne üzerine de uygulanmış olması, bu tip örneklerin hepsinin aynı atölyede üretilmiş olabileceği görüşüne ağırlık kazandırmaktadır. Bu görüşü, taş teknenin malzemesinin Marmara mermeri olması da destekler görülmektedir. Ancak, 18. yüzyıl çeşmeleri ile ilgili çalışmalarda, üretim yerleri ve sanatçıları konusunda [ayrıntılı] bilgiye rastlanmamaktadır. Aynı yüzyılın mezar taşlarında da benzer betimlemeler vardır³⁸. Mermer atölyelerinde yan yana çalışan ustaların işlerinde devir özelliği olarak görülebilir.

C. Yazıt Açısından

İki satırlık yazıt beyitinde "Kevsere teşbih iderdim lezzetin-olsa şürbünde mizac-ı zencebil" yazılıdır. Beyitte yer alan Kevser kelimesi çeşitli anlamlara sahiptir. Pala'ya göre, "kevser kelimesi, cennette bir havuz, ırmak, çok hayır, bereket, ümmetin çokluğu, Kur'an, ilim, şeref, amel" olarak yorumlanmışsa da, halk onun baldan tatlı, süttten beyaz, kardan soğuk, kaymaktan yumuşak olduğuna ve cennettekilere ikram edileceğine inanır" demektedir³⁹. Pala'nın verdiği bilgidan bir tatlıdan söz edildiği anlaşılmaktadır. Yazıt beyitinde geçen "zencefil tadı" ifadesi bu benzetmeye çok uymaktadır.

35 Ögel 1999, 73 – 79.

36 Okçuoğlu 2000, 37.

37 Bates 1995, 296; Gültekin 2008.

38 Karşılaştırma için bkz.: Biçici 2006; Ülker 1999: http://ktp.isam.org.tr/pdfdr/g/D01777/2006_26/2006_26_BICICIK.pdf

39 Pala 2009, 442 – 443.

Aynı ifadelerin bulunduğu bir yazıt, Kayseri'de Hasbetkitçi mahallesinde ve eski büyük mezarlığın güneyinde Matbah Emîni Hacı Halil Efendi⁴⁰ tarafından yaptırılan, 1135 H. /M. 1722'ye tarihlendirilen Hasbetkitçi Çeşmesi'nde⁴¹ (Hacılar Kapısı Çeşmesi) de görülmektedir. Cephesindeki mermer levhada manzum bir tarih kitabesi vardır⁴². Çeşme kitabesinde de aynı beyitin yer almış olması, su ile ilgili bu iki ögeyi birbirine yakınlaştırmaktadır. Su teknesinin yazıtı ile Kayseri'deki çeşme kitabesinin aynı yerde yazılmış olabileceği yahut Kayseri'deki kitabenin daha erken tarihli olması nedeniyle bu beyiti çok beğenen birisinin taş teknenin de üzerinde yer almasını istemiş olduğu düşünülebilir.

3. Sonuç

Esmâ İğüs'e göre, "İstanbul'un geleneksel yerleşme düzeni ile fiziksel çevresinin değişmesi, XVIII. yüzyılda Sultan III. Ahmed ve maiyetinin Edirne Sarayı'ndan İstanbul'a taşınmasıyla başlamış, XIX. yüzyıl boyunca da geçmiş yüzyıllara göre daha profesyonel müdahalelerle de sürmüştür"⁴³. Şehre ait açık mekânlar, büyük boyutlu olarak inşa edilen iki yüzden fazla çeşme ile vurgulanmış, sonraki süreçte çeşmeler ve etrafları şehrin toplanma mekânları olarak şehir kültüründe tezahür etmiştir. Kısacası şehirde mimari açıdan bir şenlendirme politikası uygulanmıştır⁴⁴. Çeşmeler, çiçek ve meyve tasvirleri ve suyla birleşen bir cennet misali yeryüzü imgesi yaratarak sanat ve yaşam üslubunu şehir mekânının bütün meydan ve köşelerine kadar götürür⁴⁵.

Mersin Deniz Müzesi'nde yer alan taş tekne (Lev. 13), çiçek ve meyve bezemeleriyle Lale Devri (18. yüzyıl) özellikleri göstermektedir. Günlük kullanıma yönelik bu taş tekne için büyük özen gösterildiği dikkati çekmektedir.

Suyun günlük yaşamdaki önemi hatırlanacak olursa, bu tür taş teknelerin günlük yaşamda su gereksiniminde önemli bir yeri olduğu görülecektir. İhtiyaç duyulan bir yerde hizmete sunulan taş teknelerin başka

40 Çayırdağ 1988, 265 – 288.

41 Özbek – Arslan 2008, 584 – 585; Denктаş 2000.

42 <http://www.kayserim.org/bilgid.asp?id=118>[erişim tarihi: 08.04.2015]; Yazıt Mustafa Denктаş tarafından farklı şekilde okunmuştur: "*Kevsere teşbih ederdim lezzetin / Cuy-i bar-ı himmetinden bu sebîl*" : Denктаş 2000, 75 – 78.

43 İğüs 2014, 675.

44 İğüs 2014, 676.

45 <http://blog.peramuzesi.org.tr/sozel-etkinlikler/18-yuzyilda-istanbulun-degisen-cehresi/>; Koçyiğit 2014.

örnekleri bilindikçe, gelişiminin nasıl olduğu daha iyi anlaşılacaktır. Pala'ya göre, "İslam mimarisinin hemen her şehirde örnekleri bulunan su yapıları olan selsebiller ve sebiller cennette akan suların bu tatlı özelliğine işaret eder. Nitekim Türk su mimarisinde önemli yer tutan şadırvan ve meydan çeşmeleriyle mahalle aralarındaki sarnıç ve su haznelerinin çok güzel biçimde inşa edilmesi bu sebeptir"⁴⁶.

46 Pala 2009, 443.

Levhalar

Levha 1- Mersin Deniz Müzesi.

Levha 2- Taş Tekne (ön yüz).

Levha 3- Ön Yüz Yazıt.

Levha 4- Taş Tekne - Yan Yüz.

Levha 5- Taş Tekne - Yan Yüz.

Levha 6- Arka Yüz Yazıt.

Levha 7- Taş Tekne- Arka Yüz.

Levha 8- Taş Tekne – İç Görünüm.

Levha 9- Ab-ı Hayat Sergisi'nde Yer Alan Çeşme (H. 1255/M. 1839-40)
[Kaynak: http://abihayatsergisi.com/?page_id=2482].

Levha 10- Su Küpü (17. yy.)
[Kaynak: Barışta 2002].

Levha 11- Taş Tekne- Medina al- Zahra (987-88;
Museo Arqueológico Nacional Madrid/N. inv.
50.248) Kaynak: Olsen 2004.

Levha 12- Su Küpü (19. yy.)
[Kaynak: http://abihayatsergisi.com/?page_id=2482&paged=2].

Levha 13- Taş Tekne.

Kaynakça

Acar 2013

Acar, T., Kemeraltı Çarşısı'ndaki Duvar Çeşmelerinin Bezeme Ögeleri Açısından İncelenmesi, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, c.90, sa.1, Haziran 2013, 1-18.

Arseven 1950

Arseven, C.E., Çeşme. *Sanat Ansiklopedisi*, c. I, 339-340.

Aykutlu 2014

Aykutlu, F., *Şebzade ve Süleymaniye Külliyyelerinde Su Mimarisi*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Aytöre 1962

Aytöre, A., Türklerde su mimarisi, *I. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi Tebliğleri*, 45-49.

Barışta 1991

Barışta, H.Ö., *İstanbul Çeşmeleri-Beyoğlu Cibetindeki Meyva Tabacağı Motifleriyle Bezenmiş Tek Cepheli Anıt Çeşmeler*, -Kaptan Hacı Hüseyin Paşa Çeşmesi, Topçubaşı İsmail Ağa Çeşmesi, Kemankeş Çeşmesi.

Barışta 2002

Barışta, H.Ö., "Başkent İstanbul'dan Örnekleriyle Osmanlı İmparatorluk Dönemi Çeşmeleri", *Türkler*, c. 12, s. 243.

Barışta 2011

Barışta, H.Ö., "İstanbul'dan Musluklu Taş Tekneler", *XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, (Ed. Pektaş, K. - S. Cirtil - S. Özgün Cirtil vd.), Pamukkale Üniversitesi Yay., 59-68.

Bates 1995

Bates, Ü., Eighteenth Century Fountains of İstanbul, 9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi, Ankara 1995, c. 1, 293-297.

Biçici 2006

Biçici, H.K. Yazılı Araştırmalar Işığında Türkiye'de Mezar Taşlarına Toplu Bir Bakış, *EKEV Akademi Dergisi*, c.10, sa.26, 175-192.

Çalışır 2008

Çalışır, D., "Osmanlı Görsel Kültüründe Meyve Teması: Geleneksel Natürmort Resimleri Bağlamında Bir Değerlendirme, *TurkishStudies*, vol. 3/5 Fall 2008.

Çayırdağ 1988

Çayırdağ, M., Kayseri'de Osmanlı Eserleri, *Kayseri Müzesi Yıllığı*, 43-45.

Denktaş 2000

Denktaş, M., *Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları* (Çeşmeler-Hamamlar).

Eyice 1993

Eyice, S., Çeşme. *İslam Ansiklopedisi*, cilt 8, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 277-287.

Gültekin 2008

Gültekin, R.E., Türklerde Bereket Sembolü Olarak Kullanılan Meyve Motifleri ve Mimaride Değerlendirilmesi, *TurkishStudies*, vol. 3/5 Fall 2008, 9-31.

İğüs 2014

İğüs, E. XVIII. Yüzyıl İstanbulu'nda Fiziki Çevre, Meydan Çeşmeleri ve Çeşme Meydanlarının Etrafında Oluşan İstanbul Meydanları, *Osmanlı İstanbulu II, II. Uluslararası Osmanlı İstanbulu Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul, 675-692.

Kazankaya Aras

Kazankaya Aras, S. *Deniz Müzeleri ve Deniz Müzeciliği "Dünyada ve Türkiye'de"*.

Koçyiğit 2014

Koçyiğit, F., Lale Devri Çeşmelerinin Karakteristik Özellikleri, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, yıl 7, sa.16, 291-326.
Olsen 2004 Olsen, G.W. Sodomice Lions of Granada, *Journal of the History of Sexuality*, Vol. 13, No. 1 (Jan., 2004), 1-25.

Ödekan 1992

Ödekan A., "Kentiçi Çeşme Tasarımında Tipolojik Çözümleme", *Semavi Eyice Armağanı, İstanbul Yazıları*, TTK Yay.İstanbul, 281-297.

Ödekan 1997

Ödekan, A., Çeşme, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, cilt 1, Yem Yayın, İstanbul, 396-397.

Ögel 1999

Ögel, S., "18 ve 19. Yüzyıl Osmanlı Sanatında Taş Üzerinde Cennet İmgelerinden Örnekler", *Sanat Tarihi Defterleri*, s. 3, 1999, s. 73-79.

Özbek – Arslan 2008

Özbek, Y. - Arslan, C., Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri, c. 2, 2008.

Pala 2009

Pala, İ., "Su / Kültür ve Medeniyet", *TDV-İA*, c. 37.

Saner 1999

Saner, T., "Lale Devri Mimarlığında Hint Esinleri: Çinihane", *Sanat Tarihi Defterleri*, s. 3, 1999, s. 35-49.

Sevinçtav Kanlıçay 2010

Sevinçtav Kanlıçay, S. *Barok ve Rokok Yorumlu 18. yüzyıl İstanbul Çeşmelerinde Kompozisyon, Motif ve Terimler (1740-1797)*, İstanbul Teknik Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Sözen ve Tanyeli 2011

Sözen, M. - Tanyeli, U. *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*.

Ülker 1999

Ülker, N. Ege Bölgesi Osmanlı Devri Mezartaşları, Osmanlı, c. IX, Ankara, 230-237.

http://abihayatsergisi.com/?page_id=2482

http://abihayatsergisi.com/?page_id=2482&paged=2

<http://abihayatsergisi.com/?portfolio=denem>

<http://abihayatsergisi.com/?portfolio=sularin-temizliginin-saglanmasi>

<http://www.kayserim.org/bilgid.asp?id=118>

<http://blog.peramuzesi.org.tr/sozel-etkinlikler/18-yuzyilda-istanbulundegisen-cehresi>

http://ktp.isam.org.tr/pdfdrg/D01777/2006_26/2006_26_BICICIIHK.pdf